

نقد فرهنگ توسعه نیافتگی

جلد دوم: علم، سیاست و تاریخ

❖ رضا داوری اردکانی ❖

نقد فرهنگ

۱۳۹۹

سرشناسه: داوری، رضا، ۱۳۱۲ -
عنوان و نام پدیدآور: نقد فرهنگ توسعه نیافتگی / رضا داوری اردکانی.
مشخصات نشر: تهران: نقد فرهنگ، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری: ۲۱/۵×۱۴/۵ سم.
شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۱-۱: ج ۱؛ ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۲-۸: ج ۲؛ ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۳-۵: ج ۳؛ ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۴-۲: ج ۴
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۱-۱
جمعیت پرست نویسی: فیبا
مندرجات: ج ۱. علم، فلسفه و عقلانیت -- ج ۲. علم، سیاست و تاریخ -- ج ۳. پژوهش علمی و سیاست علم
موضوع: فلسفه، علم، عقلانیت؛ عقب ماندگی؛ اندیشه و تفکر
رده بندی کنگره: B۶۷
رده بندی دیویی: ۱۰۰
شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۳۱۵۶۷

نقد فرهنگ

 @naqd-farhangpub
  www.naqdefarhang.com
  naqdefarhangpub

نشانی: پردیس، میدان عدالت، خ فروردین جنوبی، خ سعدی، مجتمع قائم ۱، بلوک A2، واحد ۲۰۳
 تلفن: ۰۷۶۲۷۶۷۴۸ | مراکز بخش: ۰۶۶۴۶۰۰۹۹، ۰۶۶۹۶۷۰۰۷، ۰۶۶۴۸۶۵۳۵

• نام کتاب: نقد فرهنگ توسعه نیافتگی؛ جلد دوم: علم، سیاست و تاریخ

• نویسنده: رضا داوری اردکانی

• نوبت چاپ: چاپ دوم (چاپ اول: ۱۳۹۹) • سال انتشار: ۱۳۹۹ • تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

• قیمت جلد دوم: ۹۰۰۰۰ تومان • قیمت دوره سه جلدی: ۲۲۰۰۰۰ تومان

• شابک جلد دوم: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۳-۵ • شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۱-۱

• شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۲-۸ • شابک جلد سوم: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۲-۴۴-۲

© کلاه حقه، محفوظ و مخصوص انتشارات نقد فرهنگ است.

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول: علم، سیاست و تاریخ
۱۳.....	علم و قدرت
۱۷.....	علم و توسعه
۲۳.....	علم و جامعه
۳۳.....	درباره پیشرفت و آینده علم و توسعه
۴۱.....	نسبت علم و فرهنگ
۵۳.....	شعر و تاریخ در زندگی و تاریخ بشر
۶۵.....	علم، سیاست و اخلاق
۷۵.....	خرد، اخلاق و سیاست
۱۰۵.....	علم، اخلاق و سیاست
۱۱۷.....	شرایط اخلاقی و تاریخی پیشرفت علم
۱۴۵.....	مختصری درباره الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت
۱۵۱.....	علم، جامعه و روشنفکری
۱۶۵.....	هنر، فلسفه و سیاست

- ۱۷۷..... اخلاق مهندسی
- ۲۰۵..... دانشمندی و روشنفکری
- ۲۳۷..... ناهمزمانی در جهان کنونی، زمینه‌ساز خلط مسائل سیاسی و تاریخی است
- ۲۵۷..... علم، زبان و توسعه
- ۲۷۳..... گه از در ضرورت و اولویت اصلاح نظام اداری و آموزشی
- ۲۹۱..... علم و کشور
- ۳۰۹..... ایران و مسائل و مشکلاتش
- ۳۳۵..... علم هر نهانی مناسب با نظم آن جهان است
- ۳۴۹..... فصل دوم: تأملاتی برآیند ایران آینده (رباره آینده‌پژوهی)
- ۳۵۱..... امید به آینده
- ۳۶۷..... ما آینده خودمانیم
- ۳۷۵..... گفتاری در آینده‌نگری (آینده‌نگاری و برنامه‌ریزی)
- ۴۰۳..... مقدمه‌ای بر همه آینده‌نگری‌ها

مقدمه

مقالات سال‌های اخیر من ذیل عنوان کلی «نقد فرهنگ توسعه‌نیافتگی» و عناوین فرعی «علم، فلسفه و عقلانیت»، «علم، سیاست و تاریخ» و «پژوهش علمی و سیاست علم» عقب‌ماندگی شده، در سه مجلد چاپ می‌شود. وجه مشترک این سه جلد این است که به این پرسش می‌پردازند که کشور ما در کجای تاریخ قرار دارد؟ به کدام سمت می‌رود؟ و روبرو چه آینده‌ای دارد؟

دفتری که پیش روی شماست، مجموعه مقالاتی در باب علم، سیاست و تاریخ است. پیوند میان علم و سیاست ریتی فهمیده می‌شود که تاریخ و زمان را درک کرده باشیم. زیرا ارتباط و نسبت علم و سیاست در ظهور تاریخی‌شان معلوم می‌شود. به عبارت دیگر، آنها در قوام‌شان بهم بست‌اند، یعنی در بستگی به یکدیگر است که قوام می‌یابند. با این وصف، علم را نباید با سیاست اشتباه کرد. علم خیر است و سیاست عمل و انشاء. اما از سوی دیگر، کسانی که در با استناد به این جدایی و با غفلت از آنچه در تاریخ می‌گذرد، ارتباط و نسبت میان علم و سیاست را عرضی و اتفاقی دانسته‌اند.

هر جامعه‌ای اگر تعادل داشته باشد یا بخواهد از تعادل برخوردار باشد باید میان اجزا و شئون‌اتش تناسب، تعادل و همکاری وجود داشته باشد. با ادراک تاریخی وضع جهان است که می‌توان امکان‌های آینده و شرایط امکان پیشرفت علم و موفقیت در عمل و تدبیر سیاسی را دریافت. شاید در یک کشور توسعه‌یافته در

زمانی که کم و بیش وضع متعادل وجود دارد، اهتمام به درک شرایط و امکان‌ها چندان ضروری نباشد. زیرا امور سیر طبیعی دارند. اما در جهان توسعه نیافته که معمولاً باید راه طی شدهٔ تجدد را پیماید تا ندانند که چه می‌توانند بکنند و از چه راه زودتر می‌توانند منزل‌ها را طی کنند راه به جایی نخواهند برد. کسانی هم که می‌گویند ما از غرب تقلید نمی‌کنیم بلکه راه توسعه و پیشرفت خودمان را می‌رویم، ناآریز باید برای گشودن این راه و رفع موانع آن، شرایط اکنون و چشم‌انداز آینده را بشناسند. هر چه بیشتر بگردیم چنین شناختی برسند شاید اصراری در خاص بودن راه خود نیز نداشته باشند.

غلبهٔ اندیشهٔ انتزاعی غیر ریختی اتمیست، در دهه‌های اخیر اذهان را از توجه به شرایط و امکان‌های علم و عمل منصف کرده، مانع بزرگی در راه توسعهٔ سیاست، علم و دانشگاه پدید آورده است، اگرچه این اندیشه در ظاهر مدعی آزادی خواهی و پیشرفت علم نیز است. مطلب اساسی این است که ما جز از طریق شناخت شرایط تاریخی کشورمان، راه پیشرفت‌مان را نمی‌بینیم و نمی‌توانیم طی کنیم.

علم و سیاست دو امر متفاوت اما به هم پیوسته اند و هریک از آنها باید اقتضاهای دیگری را رعایت کند. ضامن این پیوند چنانچه اشاره شد، درک تاریخی است. درک تاریخی وجود بین و وحدت یاب است. هر چه درک انتزاعی غیرتاریخی که جهان را آشوبی می‌بیند که ذهن و فکر ما باید آن را سامان بخشد. مسلماً خرد ما در کار سامان‌دهی جهان دخیل است. اما این دخالت در تاریخ درک و شناخت نسبت‌ها، روابط و پیوندها و امکان‌های عمل میسر می‌شود. هوس و اراده‌های شخصی و گروهی در سیر علم و تاریخ اثری ندارد.

امیدوارم زمان غلبهٔ ظاهر بینی بگذرد و کم‌کم دریابیم که جزیی بینی نه فقط مانع راه‌یابی می‌شود، بلکه کشور را به یأس، افسردگی و بی‌عملی مبتلا می‌کند. تاکنون، بعضی از آسیب‌های ناشی از سودای تحمیل رأی و نظر، بر تاریخ را تحمل کرده‌ایم. اکنون وقت، وقت بیداری و به کار افتادن فهم و خرد ره‌آموز است.

از استاد گرانمایه آقای دکتر عبدالکریمی بسیار ممنونم که این نوشته‌ها را چاپ

و منتشر کردند. از همکاران گرامی ام آقای مهندس سید علی پزشکی و خانم بهاره بزرگر که در فراهم آوردن این دفتر کوشش مؤثر داشته‌اند، بسیار سپاسگزارم. از فرزند عزیزم دکتر نگار داوری اردکانی نیز که بعضی ابهام‌ها و نارسایی‌ها را تذکر داده است، تشکر می‌کنم.

رضا داوری اردکانی

تابستان ۱۳۹۹

www.ketab.ir